

УДК 658.7:330.15(009.12)(045)

*Оксана Позняк, к. е. н.,
(доцент кафедри логістики, Національний авіаційний університет)*

ЕКОНОМІЧНІ РЕСУРСИ ЛОГІСТИКИ ЯК ОСНОВА КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ

статті розглянуто економічні ресурси логістичної системи, що виступають підґрунтям формування конкурентних переваг у мовах обмеження ресурсів. Узагальнено, на основі аналізу різних поглядів, поняття економічних ресурсів логістики. Надано визначення поняття «конкурентоспроможність логістичної системи» як її здатності протистояти впливу зовнішніх факторів і підтримувати високий рівень якості обслуговування споживачів на цільовому ринку з прийнятним рівнем логістичних витрат. Визначено, серед основних економічних ресурсів логістичної системи, ключову роль людського ресурсу – інтелектуального капіталу, а саме: вміння, практичні навички та організаційні здібності працівника. Підкреслюючи цю ключову роль, потрібно зазначити, що організаційні здібності, введені в процеси і культуру компанії, більш вагомі для успіху в конкуренції, ніж володіння будь-якими цінними ресурсами, оскільки саме вони є інтегратором формування та ефективного використання економічних ресурсів логістичної системи. Виявлено основні важелі логістики та фактори формування конкурентних переваг логістичного підприємства. Сформована діаграма конкурентних переваг логістичної системи відповідає принципу побудови піраміди переваг. Зроблено висновок щодо можливості використання чинників формування конкурентних переваг для розрахунку інтегрального показника логістичної системи.

Ключові слова: конкурентоспроможність логістичної системи, економічні ресурси логістики, важелі логістики, конкурентні переваги

*Оксана Позняк, к. э. н.,
(доцент кафедры логистики, Национальный авиационный университет)*

ЭКОНОМИЧЕСКИЕ РЕСУРСЫ ЛОГИСТИКИ КАК ОСНОВА КОНКУРЕНТНОГО ПРЕИМУЩЕСТВА

В статье рассмотрены экономические ресурсы логистической системы, которые выступают основой формирования конкурентных преимуществ в условиях ограничения ресурсов. На основе анализа различных взглядов, обобщено понятие

© Позняк О., 2015

экономических ресурсов логистики. Дано определение понятия «конкурентоспособность логистической системы» как системы способности противостоять воздействию внешних факторов и поддерживать высокий уровень качества обслуживания потребителей на целевом рынке с приемлемым уровнем логистических затрат. Определена, среди основных экономических ресурсов логистической системы, ключевая роль человеческого ресурса – интеллектуального капитала, а именно: умения, практические навыки и организаторские способности работника. Подчеркивая эту ключевую роль, необходимо отметить, что организационные способности, встроенные в процессы и культуру компании, более значимые для успеха в конкуренции, чем владение любыми ценными ресурсами, поскольку именно они выступают интегратором формирования и использования экономических ресурсов логистической системы. Выявлены основные рычаги логистики и факторы формирования конкурентных преимуществ логистического предприятия. Построенная диаграмма конкурентных преимуществ логистической системы соответствует принципу построения пирамиды преимуществ. Сделан вывод о возможности использования факторов формирования конкурентных преимуществ для расчета интегрального показателя логистической системы.

Ключевые слова: конкурентоспособность логистической системы, экономические ресурсы логистики, рычаги логистики, конкурентные преимущества

*Oksana Pozniak, Ph.D.,
(Docent of the Chair of Logistics, National Aviation University)*

ECONOMIC RESOURCES OF THE LOGISTICS AS COMPETITIVE ADVANTAGES BASE

The economic resources of logistics system acting as creating competitive advantages basis have been considered in the article. The concept of economic resources of logistics has been generalized by analyzing different perspectives. The definition of «competitive logistics system» has been provided by author as its ability to withstand external factors and maintain a high quality level of customer service in the target market with a reasonable level of logistics costs. The key role of human resources has been determined among the main economic resources of logistics system, – intellectual capital such as skills, practical skills and organizational abilities of an employee. Highlighting this key role it should be noted that the organizational skills embedded in processes and company culture, more important for success in the competition than any possession of valuable resources because they are the integrator formation and efficient use of the economic resources of logistics system. The basic logistics and leverage factors of competitive advantage of logistics enterprises have been revealed. The established competitive advantages logistics system chart meets the principle building a pyramid advantages. The possibility of using the factors creating competitive advantages for calculating the integral index of the logistics system has been concluded.

Keywords: competitiveness of logistics system, the economic resources of logistics, logistics leverage, competitive advantage

Постановка проблеми. За сучасних умов для отримання конкурентних переваг вже недостатньо запропонувати мінімальну ціну, потрібно вміти точно і своєчасно виконати вимоги замовника і при цьому скоротити витрати на виготовлення та доставку товару споживачеві. На перше місце вийшли нові конкурентні переваги – гнучкість, обмежені терміни виконання замовлення, надійні і якісні поставки. Це визначає підвищення ролі логістики в досягненні конкурентоспроможності.

Оптимізація логістичних операцій, скорочення виробничих та фінансових циклів, підвищення ефективності використання виробничих потужностей, логістичної інфраструктури, управління запасами та впровадження сучасних методів управління витратами – це основні завдання, які висуває ринкове середовище перед системою управління, і які тісно пов'язані з ресурсним забезпеченням логістики.

Питання ресурсного забезпечення логістики набуває більшої актуальності в умовах кризи, оскільки обумовлюється необхідністю визначити, як в умовах обмеженості застосованих ресурсів, отримати найбільший ефект і втримати набуті конкурентні переваги.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням щодо сутності, джерел та видів конкурентних переваг були присвячені роботи багатьох учених-економістів, найбільш відомі [4; 5; 8]. В останні роки з'явилися дослідження, що розглядають логістику як важливий фактор підвищення конкурентоспроможності ринкових суб'єктів. Так в роботах Ж. Ламбена [5], Ж. Шевал'є та Т. Вань [10], Б. Геттінга [1] підкреслюється, що за рахунок логістичної взаємодії суб'єкти можуть отримати значні конкурентні переваги. Сток Дж. та Ламберт Д. Ж. [9] визначають логістику як конкурентну зброю. Вони підкреслюють, що компетенції в сфері логістики дублювати важко чи досить дорого, особливо якщо це потрібно зробити в найкоротші терміни. Компетенція в сфері логістики дозволяє підприємствам добитись досягнення чи збереження стійкого успіху в бізнесі. Краще обслуговування споживачів завдяки реінжинірингу різноманітних логістичних видів діяльності, підготовка працівників та наділення їх достатнім обсягом повноважень, використання комп'ютеризованих інформаційних систем, а також інші дії в цій галузі можуть забезпечити організації надійну конкурентну перевагу.

Підґрунтям формування конкурентних переваг виступають ресурси. Питання ідентифікації ресурсів логістичної системи знайшли своє відображення в працях науковців. Інфраструктура логістичних процесів ґрунтовно проаналізована в [2] та [6]. Також особливої уваги заслуговує в монографії розгляд інтелектуального потенціалу логістичних систем [3]. Ресурси логістики та основи їх раціонального використання заявлені в праці [7], висвітлені з позиції мікроекономіки.

Метою статті є визначення економічних ресурсів за допомогою яких формується конкурентні переваги логістичної системи та виявлення важелів впливу логістики на конкурентоспроможність.

Виклад основного матеріалу дослідження. У теорії конкурентних переваг, розробленої М. Портером і викладеної в його роботі [8], питання конкуренції отримали надзвичайно глибокий і багатосторонній розвиток. Проаналізувавши різні підходи до пояснення причин конкурентоспроможності та розглянувши такі чинники порівняльних переваг, як робоча сила, природні ресурси, протекціоністська політика уряду щодо вітчизняних фірм, відмінності в підході щодо управління фірмами, М. Портер дійшов висновку, що жоден з них в окремо не здатний пояснити успіх чи невдачу фірми в конкурентній боротьбі. На думку М. Портера, конкурентоспроможність фірми забезпечує найбільш повне і ефективно використання всіх ресурсів, які належать фірмі, і які придбані нею для майбутньої підприємницької діяльності, іншими словами – продуктивність використання ресурсів.

Оскільки ресурси підприємств, згідно з ствердженням Портера, формують можливість виникнення конкурентних переваг тільки шляхом взаємної інтеграції, мож-

на узагальнити їх поняттям «економічні ресурси». Відповідно, економічні ресурси підприємства є основою формування конкурентних переваг. Це підтверджує піраміда формування конкурентних переваг (рис. 1).

Рис.1. Формування конкурентних переваг підприємства

Згідно з рис.1 процес формування конкурентних переваг містить такі етапи:

1) підприємство, володіє певним рівнем економічних ресурсів, розвиваючи здатності до діяльності, що формують можливості;

2) у міру набуття досвіду можливість трансформується в компетенцію – сукупність навиків, знань, ноу-хау, ресурсів та технологій окремих функціональних напрямів;

3) унікальна компетенція створює основу для конкурентної переваги, коли її помічають споживачі.

Грунтуючись на теоретичних засадах управління конкурентоспроможністю різних об'єктів, викладених у вітчизняних і зарубіжних роботах, поняття конкурентоспроможності логістичної системи можна сформулювати таким чином: «Конкурентоспроможність логістичної системи – це її здатність протистояти впливу зовнішніх факторів і підтримувати високий рівень якості обслуговування споживачів на цільовому ринку з прийнятним рівнем логістичних витрат».

Базисом формування конкурентних переваг логістичної системи, відповідно, виступають економічні ресурси логістики. Економічні ресурси логістики – це сукупність матеріальних і нематеріальних факторів та засобів, що забезпечують безперервність процесу планування, виконання та контроль руху економічних потоків в межах системи, створеної для досягнення своїх специфічних цілей.

Розглянемо економічні ресурси, які формують економічні потоки та забезпечують безперервність їхнього руху (рис. 2).

Матеріальні ресурси – активи, які відображаються в балансі компанії (основні і оборотні кошти, інвестиції) [7]. Частина матеріальних ресурсів, а саме транспортна, складська й маніпуляційна інфраструктура є складовими компонентами інфраструктури логістичних процесів.

Інфраструктура логістичних процесів – це різноманітні технічні засоби, способи їх використання, а також системи підтримки їх працездатності, які забезпечують здійснення процесів фізичного просування потоків і підтримки запасів, а також для реалізації інформаційних логістичних процесів. Вона покликана забезпечити безперервність й економічно ефективного виконання всіх основних процесів логістики – транспортних, маніпуляційних, зберігання, обробки замовлення, управління запасами тощо.

Рис. 2. Економічні ресурси логістики

Нематеріальні активи логістичної системи поділяються на такі категорії: інформаційна інфраструктура; «гудвіл» (репутаційні активи); власні технології та стратегічні активи [7].

«Гудвіл» (репутаційні активи) – марки, імідж тощо, наявність яких сприяє зміцненню довіри партнерів і споживачів логістичних послуг до їх виробника, що виражається в підвищенні обсягу продажів, а нерідко і цінових преміях.

Власні технології включають патенти, авторські права і виробничі секрети, що дозволяють з вигодою використовувати унікальні знання (зокрема організаційні та управлінські).

Стратегічні активи – наявні у системі (організації) переваги, завдяки яким вона займає найвигіднішу конкурентну позицію, в тому числі монополістичну, або обслуговує унікальний сегмент ринку.

Особливу роль у нематеріальних активах відіграє інформація (як трансформовані знання) і методи обґрунтування рішень, що використовуються при функціонуванні систем логістики (в управлінні запасами, організації та управлінні транспортуванням, складським господарством, вантажопереробкою, упаковкою, в організації інформаційного і фінансового супроводу матеріальних логістичних потоків) [7]. Інформаційні потоки логістичних процесів характеризуються масовістю, необхідністю оперативної обробки (у реальному масштабі часу), багатократним використанням інформації та її носіїв у процесі управління. Усе це створює об'єктивні умови для застосування відповідних засобів і технологій обробки інформації. Вони також вважаються важливими компонентами інфраструктури логістичних процесів.

Отже, більша частина матеріальних ресурсів та частина нематеріальних складають в сукупності інфраструктуру логістичних процесів.

Інфраструктуру логістичних процесів утворюють такі основні групи технічних засобів [3]:

- засоби транспорту і маніпулювання для переміщення продуктів між підприємствами, а також усередині цих суб'єктів;
- будівлі і складські споруди, призначені для складування і збереження запасів, а також необхідне складське устаткування, що забезпечує виконання основних складських функцій;
- упакування для збереження продуктів, частіше призначене також для їх транспортування і маніпулювання;

– засоби обробки інформації (технічні пристрої і системи, а також прикладне програмне забезпечення).

У наведеній класифікації компонентів інфраструктури логістичних процесів як критерій класифікації вибрана реалізація основних завдань логістики, тобто:

- переміщення продуктів – засоби транспорту і маніпулювання;
- складування продуктів – будівлі і складські споруди з устаткуванням;
- збереження продуктів, що вважається головною функцією упаковки;
- обробка інформації, необхідна для управління логістичними процесами (ці функції виконують засоби інформаційної техніки).

Таким чином, логістичну інфраструктуру підприємства доцільно визначати як інтегровану сукупність складської, транспортної, маніпуляційної, пакувальної, інформаційної та фінансової структур підприємства, що в комплексі забезпечують ефективне логістичне обслуговування матеріального потоку за принципом «від дверей до дверей» з мінімальними витратами у відповідності до вимог споживачів [6].

Дане визначення логістичної інфраструктури дещо відрізняється від визначення, що запропоноване в [3], саме визначенням фінансової інфраструктури, яку визначають як сукупність форм і методів фінансового забезпечення процесів обслуговування матеріального потоку шляхом здійснення необхідних фінансових операцій між учасниками логістичного ланцюга [6].

Фінансова інфраструктура бере участь у оформленні лізингових операцій, різних форм страхування, оренди, аутсорсингу тощо, які сприяють триманню найбільших вигід у діяльності підприємства. До її елементів належать: спеціальні приміщення для здійснення фінансових операцій, відповідні нормативні й законодавчі акти, дозволи на здійснення відповідних фінансових операцій.

Фінансова інфраструктура служить для забезпечення процесів формування та використання фінансових ресурсів, що формують фінансовий потік, який, в свою чергу, надає можливість безперервного руху матеріального та інших потоків, з позиції фінансового забезпечення [6].

Взаємозалежність всіх частин логістичної інфраструктури та економічних потоків, які вони обслуговують, очевидна. Так, при виборі засобів логістичної інфраструктури слід враховувати не тільки капіталовкладення та їхню ефективність, а й оперативні експлуатаційні витрати, що впливають на сукупні результати діяльності підприємства. Підвищення рівня механізації й автоматизації транспортних, маніпуляційних та інших процесів, що, як правило, пов'язано з великими капіталовкладеннями, забезпечує зростання продуктивності праці і скорочення зайнятості.

Остання складова економічних ресурсів – людські ресурси. Людські ресурси – специфічний і найважливіший з усіх видів економічних ресурсів.

Світовий досвід свідчить, що сьогодні з метою підвищення рівня конкурентоспроможності, саме перехід до економіки знань та використання не фізичного, а капіталу знань, активізує використання інтелектуально-інноваційних чинників, що формує творчу людину, нові знання втілюються у всі сфери діяльності у вигляді нових товарів, технологій, освіти, інноваційного менеджменту, виробництва. Комбінаторність економічних ресурсів, які застосовуються в процесі виробництва, обміну та їх обмеженість, вимагають раціонального використання ресурсів, що забезпечують виконання логістичних операцій та функцій. Забезпечити цю раціональність можливо лише за допомогою уміння людей з'єднувати всі фактори виробництва з найбільшою ефективністю. Тому на перший план виходить людський ресурс, а саме вміння, практичні навички та організаційні здібності.

Організаційні здібності, введені в процеси і культуру компанії, більш вагомі для успіху в конкуренції, ніж володіння будь-якими цінними ресурсами – матеріальними (нерухомість, виробничі споруди, сировина тощо) і нематеріальними (репутація, бренди, патенти тощо). Успішна компанія використовує ті самі фактори виробниц-

тва, що й її суперники, але завдяки організаційним здібностям перетворює ці чинники в продукти і послуги, що відрізняються більш високою якістю або більш низькими витратами, отже мають певні конкурентні переваги.

Розглянуті ресурси формують конкурентні переваги логістичної системи. Їх застосування в процесі логістичного обслуговування клієнтів визначає важелі логістики – конкурентні можливості, які створюють основу для конкурентних компетенцій, які в свою чергу, визначають конкурентну перевагу, коли її помічають споживачі логістичних послуг (рис. 3).

Визначимо основні складові економічного ефекту логістики, що формують конкурентні переваги, за рахунок використання економічних ресурсів:

1) удосконалення виконання замовлення шляхом уникнення збоїв постачання, зменшення запасів протягом всього ланцюга руху матеріального потоку (за даними Європейської промислової асоціації на 30 – 70%, промислової асоціації США – 30 – 50%);

2) часова протяжність ланцюга постачання за рахунок скорочення тривалості проходження товарів по логістичному ланцюгу (власне витрати часу на виробництво продукту становлять від 2 до 5%, а більше 95% товарообігу припадає на логістичні операції);

3) вартість обслуговування за рахунок зменшення витрат на утримання запасів (в загальній структурі витрат на логістику витрати на утримання запасів становлять більше 50%, включаючи витрати на управлінський апарат, втрати від псування і крадіжок), зменшення потреби і вивільнення оборотних коштів (як правило, від 10 до 50% оборотного капіталу підприємства відволікається для створення запасів); зменшення транспортних витрат;

4) надійність ланцюга постачання визначається збалансованістю та точністю використання економічних ресурсів щодо виконання замовлення клієнта;

5) гнучкість ланцюга постачання визначається можливістю керівної ланки (людський ресурс), відповідно до змін зовнішніх та внутрішніх умов, скорегувати використання інших економічних ресурсів з метою нівелювання негативних тенденцій та посилити можливості скористатись сприятливими економічними умовами.

Сформована діаграма конкурентних переваг логістичної системи відповідає принципу побудови піраміди переваг. Вона визначає основні економічні ресурси – базис, що формує важелі логістики, тобто показники, на основі яких можна визначити, які можливості має логістична система для формування конкурентних компетенцій.

Важелі логістики виступають узагальнюючими показниками використання економічних ресурсів. Дані конкурентні компетенції логістичної системи були обрані на основі узагальнення поглядів практиків та науковців, які визначають, що саме за рахунок відслідковування даних показників та порівняння з їх найближчими конкурентами, можливо отримати конкурентні переваги.

Висновки і пропозиції. Сформована, на основі проведеного аналізу економічних ресурсів, діаграма конкурентних переваг, надає можливість визначити конкурентні компетенції логістичної системи. Дані конкурентні компетенції можуть бути формалізовані та використані для розрахунку інтегрального показника конкурентоспроможності логістичної системи.

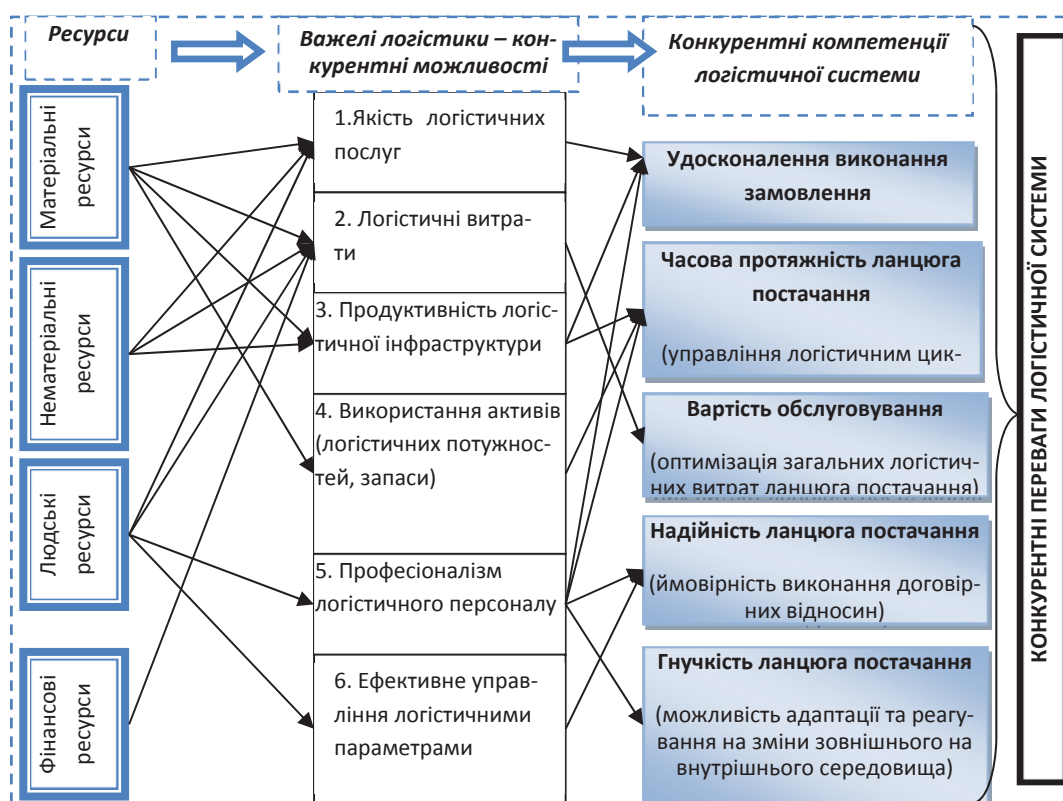

Рис. 3. Діаграма конкурентних переваг логістичної системи

Даний показник конкурентоспроможності може надати можливість відслідкувати власну динаміку конкурентоспроможності та, за допомогою факторного аналізу, формувати той рівень, який керівництво вважає доцільним. Розробка методики визначення інтегрального показника конкурентоспроможності логістичної системи буде висвітлена в результаті подальших досліджень. Це є досить важливо, оскільки ефективність чи неефективність логістики може визначати близько 10% успіху бізнесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Геттинг Б. Международная производственная кооперация в промышленности: Роль логистики в усилении конкурентоспособности хозяйственных структур. – М.: Дело, 2000. – 216 с.
2. Економіка логістики: навч. посібник /Є.В. Крикавський, О.А. Похильченко, Н.В. Чернописька, О.С. Костюк, Н.Б. Савіна, С.М. Нікшич, Л.Я. Якимішин; за заг. редакцією Є.В. Крикавського, О.А. Похильченко. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 640 с.
3. Економіка логістичних систем: [монографія] /М. Василевський, І. Білик, О. Дейнега, М. Довба, О. Костюк, Є.Крикавський, С. Кубів, С. Леонова, П. Малолепши, О. Мних, С. Нікшич, І. Петецький, О. Попко, І. Рикванова, Н. Савіна, Л. Сопільник, Н. Чернописька, Л. Юрченко, Л. Якимішин, Л. Янковська; За наук. ред. Є. Крикавського та С. Кубіва. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2008. – 596 с.
4. Котлер Ф. Маркетинг: от А до Я / Пер. с англ.; Под ред. Т.Р. Тэор. – СПб.: Издательство Дом «Нева», 2003. – 224 с.
5. Ламбен Ж.-Ж. Менеджмент, ориентированный на рынок. – 2-е изд. / Ж.-Ж. Ламбен, Р. Чумпигас, И. Шулинг / Пер. с англ.; Под ред. В.Б. Кочанова. – СПб.: Питер, 2010. – 720 с.
6. Логістична інфраструктура: Конспект лекцій / М.Ю. Григорак, Л.В. Костюченко, О.Є. Соколова. – К.: Автограф, 2010. – 190 с.
7. Моисеева Н.К. Экономические основы логистики: учебник / Н.К. Моисеева. – М. : ИНФРА-М, 2008. – 528 с.

8. Портер М. Конкурентное преимущество: Как достичь высокого результата и обеспечить его устойчивость / Майкл Е. Портер; пер. с англ. – М.: Альпина Бизнес букс, 2005. – 715 с.
9. Сток Дж.Р. Стратегическое управление логистикой / Пер. с англ., изд. 4-е. / Сток Дж. Р., Ламберт Д. М. – М.: ИНФРА – М., 2005. XXXII. – 797 с.
10. Шевалье Ж., Вань Т. Логистика: Новые принципы менеджмента и конкурентоспособности. / Пер. с фр. – М.: Консалтбанк, 1997. – 112 с.

REFERENCES

1. Hëttynh B. Mezhdunarodnaya proizvodstvennaya kooperatsyya v promushlennosti: role logistiki v usilenii konkurentosposobnosti hozyaystvennuh usluh [*International industrial cooperation in the industry: the role of logistics in enhancing the competitiveness of the economic structures.*]. – М.: Delo, 2000. – 216 p.
2. Ekonomika logistiki: navch. posibnuk [*Economy of logistics*]/E. Krykavsky, OA Pohylchenko, NV Chornopyska, AS Kostyuk, NB Savin, SM Niksic, LY Yakymyshyn; za red. E.V Krykavsky, OA Pohylchenko. – Lviv: Lviv: Vudavnuchstvo Lvivskoi Politehniku, 2014. – 138 p.
3. Ekonomika logistichnuh system [*Economy of logistics systems*]: Monograph / M. Wasilewski, Iryna Bilyk, A. Deinega, M. Dovbakh, A. Kostyuk, Ye.Krykavskyy, S. cubes Leonov, P. Malolyepshy, O.Mnyh, S. Niksic, I. Petetskyu, A. Popko, I. Rykovanova, N. Savin, L. pipers, N. Chornopyska, L. Yurchenko, L. Yakymyshyn L. Yankovska; za red. E.V Krykavskoho. ta S.Kubiva. – Lviv: Vudavnuchstvo Nachionalnogo universuneny «Lvivska Politehnika», 2008. – 596 p.
4. F. Kotler Marketing: ot A to Z [*Marketing: from A to Z*]. – SPb.: Izdatelstvo»Neva», 2003. – 224 p.
5. ZH.-ZH. Lambe [Management, oriented to the market]. /ZH.-ZH. Lambe, R. Chumpytas, I. Shulynh /. – SPb .: Peter, 2010. – 720 p.
6. Logistichna infrastruktura [*Logistics infrastructure*]: Lekchii / M.U. Hryhorak, L.V. Kostyuchenko, A.E. Sokolova. – К .: Autograph, 2010. – 190 p.
7. Moiseeva N.K.Economicheskie osnovy logistiki [*Economic foundations of logistics*]: uchebnik / N.K. Moiseeva. – Moscow: INFRA-M, 2008. – 528 p.
8. M. Porter. Konkurentnoe preimychestvo: Kak dostich vusokogo rezyltata i obespechit ego ystoichivost [*Competitive Advantage: How to achieve a good result and ensure its sustainability*] / Michael E. Porter. – М.: Alpina Business Books, 2005. – 715 p.
9. J.R. STOCK Stratehycheskoe upravlenie lohystykoy [*Strategic logistics management*]. Per. s angl., 4 izd. / STOCK J.R., Lambert D.M. – М.: INFRA – М, 2005, XXXII. – 797 p.
10. J. Chevalier, T. Wan. Logistika: Novue princhupu menedgmentd I konkurentosposobnosti [*Logistics: New Principles of Management and competitiveness*] / Per. sfr. – М .: Konsaltbankyr, 1997. – 112 p.